

PM

 HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education

Per Gunnar Rosengren
2005-06-23

I Högskoleverkets instruktion från regeringen ingår att bevaka nationella och internationella förhållanden och tendenser som är viktiga för högskolans verksamhet. Den internationella bevakningen redovisas bl.a. i nyhetsbrev, rapporter och kortare PM, varav denna är en. Innehållet i våra PM kan t.ex. vara analyser, beskrivningar av utländska förhållanden och referat av utländska rapporter. De publiceras endast på Högskoleverkets webbplats www.hsv.se.

Terminslängd och ECTS¹

Inledning

I Bolognadeklarationens tredje operativa mål uppmanas länderna att införa ett gemensamt studiepoängssystem. I Sverige har diskussionen om ECTS-poäng mest förts på ett praktiskt plan, förmodligen eftersom Sverige har ett poängssystem sedan länge. Det är enkelt att översätta ECTS-poäng till svenska poäng och vice versa² men flera frågor uppstår också, t.ex. vilka konsekvenser får poängsystemet för erkännandefrågorna och hur förhåller sig ett gemensamt studiepoängssystem till de variationer som finns i terminslängd och terminssystem bland Bolognadeklarationens undertecknare.

Syftet med denna pm är att i korthet redogöra för ECTS-systemet och dess förhållande till det som hittills varit det etablerade sättet att bedöma utbildning, nämligen att alla terminer jämföras oavsett längd. Men när ett gemensamt poängssystem införs där 60 poäng ska vara normen för ett läsår, finns det också ett behov av att kunna bedöma arbetsinsatsen för heltidsstudier per termin och per vecka. Variationerna i termins- och läsårslängd mellan Europas länder blir då också intressant.

Endast en minoritet av länderna i Europa har utvecklat nationella poängsystem. Istället har dessa använt programbunden undervisning där utbildningen ansetts vara slutförd när alla krav för examen slutförts. Ett av de operativa målen inom Bolognaprocessen är att införa nationella poängsystem, vilka anses vara en förutsättning för erkännande av studieperioder och hela utbildningar inom ett europeiskt område för högre utbildning. Detta område – European Higher Education Area - ska skapas fram till 2010. I Bolognadeklarationen exemplifieras begreppet ”poängssystem” med ECTS-poäng.

---

¹ Denna text är en bearbetning av material i Högskoleverkets rapport 2005:12 R. Ett utökat studieår.

² Denna artikel tar inte upp frågan om ECTS-betygen.

Ett antal länder har infört ECTS-poäng, bl.a. Danmark, Norge, Frankrike, Nederländerna och Tyskland. Däremot saknas ännu enhetliga nationella poängsystem ibland annat Bulgarien, Polen och England. I dessa länder använder å andra sidan enskilda lärosäten ECTS-poäng. Finland planerar att ersätta sitt nationella poängsystem med ECTS-poäng från och med höstterminen 2005.

ECTS och EU

ECTS (European Credit Transfer System) har utvecklats av Europeiska Kommissionen för att möjliggöra ett effektivt studentutbyte inom ramen för Erasmusprogrammet. Syftet har från början varit ett fullständigt erkännande av studieperioder utomlands. ECTS är fortfarande ett system där tre viktiga dokument ingår: informationspaket bestående av kursplaner översatta till ett annat språk, utbildningsavtal mellan både inblandade lärosäten och den studerande och en ämnesförteckning med angivna ECTS-poäng och betyg. Utgångspunkten för poängsystemet inom ECTS är att en studentprestation under ett läsår ska motsvaras av 60 poäng. Man antar att detta kräver 1500 –1800 timmar total arbetstid. En ECTS poäng ska i så fall motsvara 25 - 30 arbetstimmar per vecka.

I den nyligen publicerade ECTS-guiden lägger kommissionen in nya element som kan underlätta överföring av systemet från ett instrument för utbyte av studenter till ett poängsystem inom Bologna-processen. Man kopplar poäng till resultat av inlärningsprocessen i form av uppnådda mål och färdigheter. ECTS kan numera även användas inom forskarutbildningen. Även om ECTS underlättar jämförbarhet saknar systemet indikatorer för kursnivå, som också är ett viktigt element vid bedömning av studieresultat.

ECTS fortsätter att utvecklas i anslutning till europeiska utbytesprogram. Bland annat har kommissionen infört ECTS-märkning (ECTS - label) vilken ska bidra till en korrekt tillämpning av systemet. Ett lärosäte kan få sådan märkning efter ansökan och prövning. Märkningen ska uppmuntra användningen av ECTS.

ECTS utvecklas även för att på sikt användas för ackumulering av alla utbildningsmeriter så att fri rörlighet av arbetstagare inom unionen underlättas.

Studieår i olika länder

I de flesta europeiska länder finns bara generella föreskrifter för uppläggning av läsåret och varje lärosäte har frihet att planera dess förläggning. Med åren har varje land utvecklat en praxis, dock med många undantag. Även inom lärosätena kan det finnas skillnader mellan exempelvis olika fakulteter. Läsårets längd inklusive examination varierar i Europa mellan 28 och 42 veckor. Det kortaste läsåret återfinns i Turkiet och i Storbritannien, det längsta i Nederländerna. De europeiska läsåren påbörjas i praktiken mellan senare delen av augusti (Sverige) och 1 november (Italien). Undervisningen slutar mellan början av juni (Sverige) och slutet av juli (Tyskland). Under läsåret kan det även finnas kortare eller längre perioder för självstudier. Gemensamt för hela Europa är sommaruppehåll i undervisningen.

I USA förekommer fler olika terminsindelningar. Det är dock vanligast med två terminer om ungefär 17+17 veckor, med en termin från början av januari till mitten av maj samt en hösttermin från början av september till mitten eller slutet av december. I USA och Kanada förekommer sommarterminer som inte är obligatoriska, men som har som syfte att förkorta utbildningstiden. Enligt CSN:s information tillämpar Australien ett

tvåterminssystem där den normala terminstiden ligger mellan slutet av februari och början av mars, slutet av juni samt mellan slutet av juli och slutet på november. Terminerna omfattar ungefär 19 + 19 veckor.

Vi kan konstatera att det svenska studieåret redan tillhör de längre i Europa och att svenska studenter därför normalt når upp till kravet på en årsarbetstid på 1500 - 1800 timmar. En turkisk eller engelsk student når emellertid inte upp till kravet om de studerar 40 timmar per vecka under 28 veckor. Det kan även vara tveksamt för länder med läsår på 35 eller 36 veckor om studenterna når upp till ECTS-normen. Samtidigt måste man fråga sig hur ändamålsenlig en kvantitativ norm är för att jämföra studieinsatser.

Erkännande av svensk utbildning i andra länder

Metodik för erkännande av utbildning

Jämförelser av studier mellan olika länder bygger fortfarande på antagandet att en student under ett läsår kan tillgodogöra sig lika mycket kunskaper och förvärva lika mycket färdigheter vid alla erkända högskolor. Ett läsår, oberoende av antalet veckor som undervisningen pågår, är alltså måttet vid överföring av studiemeriter. Först inom ramen för Bolognaprocessen har man börjat diskutera poäng som jämförelsemått. Det finns flera exempel. När man i Bolognadeklarationen diskuterar en ny struktur på examina anger man att första examensnivå ska kräva en minst treårig utbildning. En svensk kandidatexamen kan vid ett utökat studieår inte anses uppfylla det kriteriet när studierna bedrivits under två och ett halvt kalenderår.

På sikt kommer erkännandearbetet i större omfattning att bygga på jämförelse av uppnådda mål och färdigheter. Det finns flera projekt som avser att utveckla dessa begrepp. Men det kan dröja innan tankesättet får spridning.

Akademiskt erkännande inom Europa

Med akademiskt erkännande menas i första hand tillgodoräknande av studier samt antagning till nästa nivå i utbildningssystemet. Akademiskt erkännande mellan länderna i Europa bygger på Lissabonkonventionen. Utgångspunkten i konventionen är att utbildning ska erkännas om man inte kan påvisa *betydande skillnader* mot värdlandet. Lissabonkonventionen använder inga kvantitativa mått på utbildningen och ett utökat studieår bör i princip inte påverka dess tillämpning. Men eftersom begreppet *betydande skillnader* inte är definierat i konventionen skulle exempelvis stora skillnader i utbildningstid kunna motivera negativa erkännandebeslut.

Yrkesmässigt erkännande och EU-direktiv

Det generella systemet för erkännande av yrkeskompetens inom EU använder antal studieår som definition av utbildningsnivå. Sektorsdirektiv för automatiskt erkännande av sju konkreta yrken (läkare, sjuksköterska, barnmorska, tandläkare, veterinär, apotekare och arkitekt) ställer som krav att utbildningen ska omfatta minst ett visst antal år. Som exempel kan nämnas att en sjuksköterskeutbildning måste ta minst tre år och en arkitektutbildning minst fyra. Även det kommande nya erkännandedirektivet, som ska ersätta alla tidigare, bygger på nominell utbildningstid.

Svenska examenskrav anges för närvarande i poäng, inte i år. När vi kommunicerar med andra länder använder vi som en omräkningsfaktor 40 studieveckor per år. Utanför EU, t.ex. i USA och Ryssland, anses redan nu att de svenska utbildningarna som leder till avancerade yrkesexamina inte ligger på "master's" eller motsvarande nivå eftersom de uppfattas som för korta. Samma gäller svensk magisterexamen vars nominella utbildningslängd är lika med amerikansk "bachelor's degree" eller rysk bakalavr" trots att det svenska läsåret är längre än i t.ex. USA.

Bolognaprocessen i svensk belysning

Utbildningsdepartementet presenterade under 2004 departementsskrivelsen Högre utbildning i utveckling – Bolognaprocessen i svensk belysning, Ds 2004:2. Sverige skulle då ha ett studieår som omfattar 60 ECTS-poäng. Efter Bergenmötet i maj 2005 presenterades även propositionen Ny värld – ny högskola (2004/05:162) i juni 2005 där bl.a. frågan om ECTS poäng togs upp³.

Enligt propositionen delas högre utbildning in i tre nivåer: en grundläggande, en avancerad samt forskarutbildning. Förslaget innebär att den grundläggande och den avancerade nivån formellt skiljs åt och att studenterna också kommer att ställas inför att välja om de vill studera vidare för att avlägga en examen på avancerad nivå. För tillträde till avancerad nivå krävs fullgjorda kursfordringar på kandidatnivå om 120 poäng. ECTS-poäng kommer att införas från och med höstterminen 2007 och gälla för all högre utbildning efter juni 2007.

Regeringen menar att en automatisk omräkning av poäng till högskolepoäng⁴ kan medföra att studieårets längd blir styrande för värderingen. Ett land med ett studieår om 40 veckor blir översättningen 1,5 poäng medan ett land med 30 studieveckor får motsvarande 2 högskolepoäng. Dessutom blir det besvärligt vid etablerandet av gemensamma utbytesprogram om ett land bidrar med halva högskolepoäng. Regeringen menar ändå att en poäng bör översättas till 1,5 högskolepoäng men att poängsättningen av kurserna i högskolepoäng inte automatiskt bör ske med omräkningstalet. Regeringen anser även att det ska vara möjligt att läsa mer än 60 högskolepoäng per läsår och att sommarstudier om t.ex. 15 högskolepoäng tillsammans bör tillgodoräknas till 75 högskolepoäng. I rapporten Konsekvenser av ett utökat studieår (2005:12R) påpekade emellertid Högskoleverket att enligt ECTS-guiden är denna tolkning ett undantagsfall. Regeringen anser emellertid att det är viktigt att förtydliga värdet av svenska högskolepoäng genom att upplysa om studieåret längd.

Som vi sett i det tidigare återstår emellertid mycket arbete för att ett mer kvalitativt sätt att värdera studieinsatser och resultat ska få genomslag i erkännandearbetet. Kanske kan erkännandearbetet förändras när ECTS införs, eftersom det väcker frågor om målen för utbildningen och det stoff som ingår. Systemet möjliggör därför mindre schablonartade jämförelser som t.ex. när det gäller terminslängd samtidigt visar propositionen att terminslängd kan fortsätta att styra ECTS-poängens tillämpning. En tumregel är lättare att tillämpa än en kvalificerad värdering.

³ Vid denna pm:s publicering har riksdagen inte tagit ställning till propositionen.

⁴ Notera att regeringen föreslår att ECTS-poäng härnäst ska kallas högskolepoäng till skillnad från de betyg som hittills använts som ska kallas poäng och vilka beräknas per vecka.

